

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

Esbonio'r gwahaniaeth rhwng rhagamcanion Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar 2008 a 2011 i Ynys Môn

Cynhyrchwyd ar gyfer tîm Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd
Ynys Môn a Gwynedd gan Uned Ymchwil a Gwybodaeth
Gorfforaethol, Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy

Mehefin 2014

Cynhyrchwyd gan:

Uned Ymchwil a Gwybodaeth Gorfforaethol
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy,
Bodlondeb,
Conwy, LL32 8DU.
E-bost: research.unit@conwy.gov.uk

Ffôn: 01492 575291

Esbonio'r gwahaniaeth rhwng rhagamcanion Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar 2008 a 2011 i Ynys Môn

Cynnwys

Penawdau	2
Cyflwyniad	4
Nodweddion allweddol cyfredol poblogaeth Ynys Môn	5
Oed y boblogaeth a newid naturiol	5
Mudo	5
Yr hyn y mae'r rhagamcanion yn ei ddangos	7
Esbonio'r gwahaniaeth	9
Ailseilio'r amcangyfrifon poblogaeth	9
Newidiadau mudo	10
Maint aelwydydd	11
Beth achosodd y newid sylfaenol mewn tueddiadau maint aelwydydd?	12
Cymysgedd tai – tueddiadau'r dyfodol	13

Penawdau

- Mae'r papur hwn wedi'i ysgrifennu i esbonio a dadansoddi canlyniadau rhagamcanion poblogaeth yn seiliedig ar 2011 ac yn benodol rhagamcanion aelwydydd, a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru.
- Nodweddion allweddol cyfredol poblogaeth Ynys Môn:
 - Mae'r canolrif oed yn uwch na'r cyfartaledd, ac mae'r boblogaeth yn heneiddio
 - Ceir mwy o farwolaethau na genedigaethau – nid yw poblogaeth Ynys Môn yn disodli ei hun yn naturiol
 - Mae cynnydd poblogaeth net yn dod o fudo, sy'n amrywio
 - Mae pobl ifainc yn symud allan, a phobl hŷn yn symud i mewn
 - Byddai'r strwythur oed sy'n heneiddio a'r duedd tuag at fudo allan net ymhlith grwpiau oed iau yn naturiol yn arwain at ddirywiad hir-dymor mewn ffigurau poblogaeth.
- Mae'r rhagamcanion newydd yn dangos
 - Bod y boblogaeth yn dechrau disgyn ar ôl 2026 ar gyfer y rhagamcaniad amrywiolyn tuedd deg mlynedd a hyd yn oed yn gynt ar gyfer y prif ragamcaniad, ac 2020 yw blwyddyn olaf twf yn y boblogaeth
 - Y rhagfynegwyd twf o 11.3% ar gyfer aelwydydd yn 2008 am y cyfnod 2011 i 2026, ond mae'r rhagamcanion newydd yn seiliedig ar 2011 yn awgrymu twf o 2.9% yn unig ar gyfer y prif ragamcan (tuedd mudo pum mlynedd) a thwf o ddim ond 5.4% ar gyfer yr amrywiolyn tuedd mudo deg mlynedd.
 - Bod y gofyn mynegol am anheddau ar gyfer y cyfnod 15 mlynedd yn disgyn yn sylweddol o gyfanswm o 3,880 a ragfynegwyd yn y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 i naill ai 990 (tuedd mudo pum mlynedd) neu 1,845 (tuedd mudo deg mlynedd).
- Mae'r gwahaniaethau rhwng rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 a 2011 yn sgil:
 - ailgalibro'r holl ddata wedi i ganlyniadau Cyfrifiad 2011 gael eu cyhoeddi
 - newidiadau yn y duedd mudo a ddefnyddiwyd – mae'r prif ragamcaniad yn seiliedig ar 2011 ar sail tuedd mudo pum mlynedd sy'n edrych ar gyfnod o ddirywiad economaidd a arweiniodd at lefelau llawer is o fudo nag a welwyd mewn blynyddoedd blaenorol (cyfartaledd blynyddol mudo net = 40). Cymerodd y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 duedd o 2003/04, a oedd yn bennaf yn dal i fod yn gyfnod o ehangu mudo economaidd (cyfartaledd blynyddol mudo net = 204). Cymerodd y rhagamcan tuedd deg mlynedd yn seiliedig ar 2011 gyfnod hwy, a wnaeth y natur amrywiol a welwyd dros y cyfnodau byrrach yn fwy cyfartal (cyfartaledd blynyddol mudo net = 165).
 - y gwahaniaeth rhwng maint aelwydydd a ragfynegwyd a'r hyn a welwyd yn 2011 – roedd maint cyfartalog aelwydydd yn fwy na'r disgwyl, felly roedd llai o aelwydydd yn ffurfio nag a ragfynegwyd yn sgil tueddiadau'r gorffennol.
- Roedd maint cyfartalog aelwydydd yn fwy na'r disgwyl oherwydd

- bod llai o bobl ifainc nag a ragfynegwyd yn gadael cartref y teulu ac yn ffurfio'u haelwydydd eu hunain, o bosib oherwydd costau tai
 - bod llai o bobl nag a ragfynegwyd yn byw ar eu pennau eu hunain neu mewn aelwydydd bach yn sgil teuluoedd yn gwahanu
 - bod cyfraddau marwolaeth dynion wedi gostwng, sy'n golygu llai o aelwydydd o fenywod hŷn sengl yn byw ar eu pennau eu hunain nag a ragfynegwyd
 - bod mwy o aelwydydd ble mae plant sy'n oedolion yn byw gyda'u rhieni
 - bod mwy o aelwydydd o oedolion nad ydynt yn perthyn sy'n rhannu costau byw
- Fodd bynnag, yn gyffredinol mae'r duedd yn parhau tuag at fwy o aelwydydd llai a llai o aelwydydd mawr yn y dyfodol, ond mae'r twf ar raddfa arafach nag a ragfynegwyd yn y gorffennol.

Cyflwyniad

Mae'r papur hwn wedi'i ysgrifennu i esbonio a dadansoddi canlyniadau rhagamcanion poblogaeth yn seiliedig ar 2011 ac yn benodol rhagamcanion aelwydydd, a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru. Fe'i cynhyrchwyd ym mis Mehefin 2014 gan Uned Ymchwil a Gwybodaeth Gorfforaethol Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy dan gomisiwn gan dîm Cynllun Datblygu Lleol ar y Cyd ar gyfer Ardaloedd Awdurdod Cynllunio Lleol Ynys Môn a Gwynedd.

Cyhoeddwyd ffigyrau poblogaeth diweddaraf Llywodraeth Cymru yn seiliedig ar 2011 ym mis Gorffennaf 2013 a chyhoeddwyd y rhagamcanion aelwydydd ym mis Chwefror 2014. Mae'r ffigyrau yn wahanol iawn i'r rhagamcanion yn seiliedig ar 2006 a 2008 a gyhoeddwyd yn 2008 a 2010 yn y drefn honno. Mae'r rhagamcanion aelwydydd yn rhoi ffigyrau ar gyfer y rhan fwyaf o awdurdodau lleol – yn cynnwys Ynys Môn – sy'n llawer is na'r hyn a gyflwynwyd yn rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2008, ac mae hyn wedi peri peth pryder. Fodd bynnag, er bod y gwahaniaeth yng nghyfanswm nifer yr aelwydydd ar ddechrau'r cyfnod yn ddefnyddiol i'w wybod gan ei fod yn rhoi man cychwyn i ni ar gyfer nifer o gyfrifiadau (megis cyfradd digartrefedd i bob 1,000 o aelwydydd neu amcangyfrifon o faint cyfartalog aelwydydd), yr hyn sydd o ddiddordeb mewn gwirionedd ar gyfer cynllunio defnydd tir yw'r newid mewn niferoedd a mathau o aelwydydd dros amser, ac mae'r papur byr hwn yn canolbwyntio mwy ar esbonio pam fod y gyfradd newid mor wahanol i'r un yn y rhagamcanion aelwydydd a gynhyrchwyd yn y gorffennol.

Mae'r papur hwn yn rhoi peth cyd-destun i'r tueddiadau a welir yn y rhagamcanion hefyd. Dylanwadir ar yr holl ragamcanion poblogaeth ac aelwydydd gan nodweddion lleol y boblogaeth, ac mae'n bwysig cael dealltwriaeth o'r nodweddion hyn a sut maent yn debygol o gael effaith ar dueddiadau poblogaeth y dyfodol cyn beirniadu'r rhagamcanion eu hunain.

Noder: Yn ei rhagamcanion yn seiliedig ar 2011, mae Llywodraeth Cymru wedi cynhyrchu rhagamcan amrywiolyn mudo am y tro cyntaf sy'n dangos tuedd mudo deg mlynedd. Mae hwn yn rhagamcaniad cryfach i'w ddefnyddio ar gyfer cynllunio defnydd tir, gan ei fod yn defnyddio tuedd mudo mwy sefydlog tymor-hwy ac mae'n fwy addas i'r cyfnodau amser yr ymdrinnir â hwy gan gynlluniau datblygu lleol.

Er mai'r isod oedd y prif ragamcan (tuedd mudo pum mlynedd) yn draddodiadol

Rhagamcanion Aelwydydd Cymru ar lefel awdurdod lleol diweddaraf Llywodraeth y Cynulliad a ddylai fod yn fan cychwyn ar gyfer asesu gofynion tai¹

mae Gweinidog Tai ac Adfywio Llywodraeth Cymru wedi nodi²

nad yw'n ddoeth i Gynllun, sy'n edrych ymlaen 15-20 mlynedd, ailadrodd cyfnod o dwf eithriadol o wael.

Felly rhoddir mwy o bwys ar y rhagamcaniad amrywiolyn tuedd deg mlynedd wrth ystyried twf tai mewn cynlluniau datblygu lleol dros y blynyddoedd nesaf nag a roddir ar y prif ragamcaniad. Am y rheswm hwn, cyflwynir y prif ragamcaniad yn seiliedig ar 2011 a'r amrywiolyn mudo tuedd deg mlynedd yn y papur hwn, ynghyd â chymhariaeth yn erbyn rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2010 ond sydd bellach wedi'u disodli. (gweler yr adran 'Esbonio'r gwahaniaeth – newidiadau mudo' isod am fwy o fanylion).

¹ Polisi Cynllunio Cymru, Rhifyn 4- Chwefror 2011 – Pennod 9 Tai

² Llythyr gan y Gweinidog Tai, Llywodraeth Cymru i holl aelodau Cabinet Awdurdodau Lleol gyda Chyfrifoldeb am dai, 10 Ebrill 2014 – testun 'Defnydd o ragamcanion aelwydydd 2011' (Cyf: SF/CS/1070/14)

Nodweddion allweddol cyfredol poblogaeth Ynys Môn

Mae adran hon yr adroddiad yn cyflwyno data allweddol ynghylch poblogaeth Ynys Môn, ac yn esbonio sut fydd y nodweddion poblogaeth hyn yn effeithio ar amcangyfrifon a rhagamcanion poblogaeth mewn modd cyffredinol.

Oed y boblogaeth a newid naturiol

Mae'r canolrif oed yn uwch na'r cyfartaledd, ac mae'r boblogaeth yn heneiddio – Canolrif oed (yr oed ble mae hanner y boblogaeth yn hŷn a hanner yn iau) poblogaeth Ynys Môn yw 44 mlynedd. Canolrif oed cyfredol Cymru yw 41 a 38 i'r DG. Golyga hyn fod y boblogaeth yn sylweddol hŷn nag ar gyfer Cymru a'r DG. Mae'r canolrif oed wedi cynyddu o 41 i 44 mlynedd dros y degawd diwethaf.

Mwy o farwolaethau na genedigaethau – nid yw poblogaeth Ynys Môn yn disodli ei hun yn naturiol. Gyda marwolaethau dros gyfnod o ddeg mlynedd ar gyfartaledd o 790 y flwyddyn a genedigaethau ar 740 yn unig, byddai poblogaeth Ynys Môn yn gostwng tua 50 o bobl y flwyddyn pe na byddai unrhyw fudo i mewn net i'r ardal.

Mudo

Mae cynnydd poblogaeth net yn dod o fudo, sy'n amrywio – mae twf cyffredinol mewn poblogaeth yn dod o gynnydd net o bobl yn symud i mewn i'r ardal - p'un a ydynt yn fudwyr newydd neu'n gyn-drigolion sy'n dychwelyd (er enghraifft myfyrwyr) a ph'un a ydynt o Fangor neu Lerpwl neu Ffrainc. Fodd bynnag, er bod nifer y genedigaethau a marwolaethau yn parhau'n gymharol sefydlog flwyddyn ar ôl blwyddyn, mae mudo yn gydran llawer mwy cyfnewidiol o newid poblogaeth, sy'n anodd ei mesur a hyd yn oed anos ei rhagfynegi. Mae unrhyw flwyddyn sydd â ffigwr mudo net o lai na thua 50 yn debygol o weld gostyngiad yng nghyfanswm niferoedd poblogaeth.

Tabl 1: cyfran mudo yn ôl grŵp oed, Ynys Môn, (cyfartaledd 2002/03 i 2011/12)

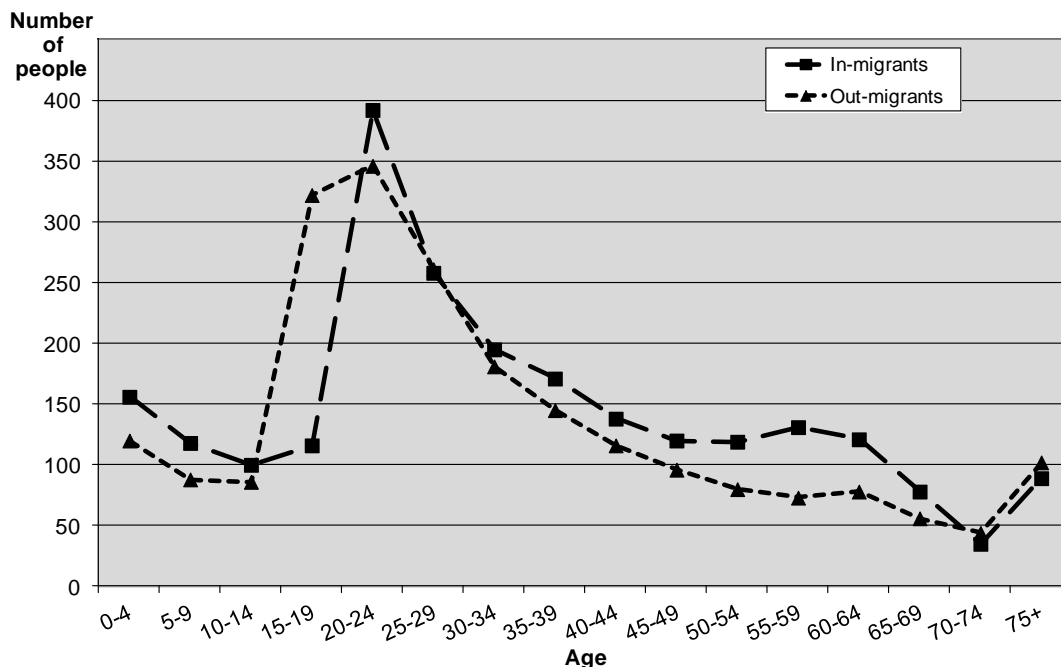
Ffynonellau: data llif mudo mewnol a rhyngwladol, ONS

	Mudo i mewn	Mudo allan
Cyfanswm mudwyr	2,350	2,200
0 – 14 oed	16%	13%
15 – 25 oed	22%	30%
25 – 49 oed	38%	36%
50 – 64 oed	16%	11%
65 oed a hŷn	9%	9%
75+ oed	4%	5%

Pobl ifainc yn symud allan, pobl hŷn yn symud i mewn – mae'r rhan fwyaf o grwpiau oed yn gweld cynnydd net mewn poblogaeth yn sgil mwy o fudo i mewn na mudo allan. Fodd bynnag, ceir cynnydd mawr mewn mudo allan yn y grwpiau oed 15-24. Nid oes sefydliad addysg uwch yn Ynys Môn, felly mae'n rhaid i'r rhan fwyaf o bobl sydd am fynd ymlaen i brifysgol neu addysg uwch arall yn ddeunaw oed adael yr ardal. Dyma'r grŵp oed sydd hefyd yn fwyaf tebygol o fod yn symudol yn economaidd ac yn gymdeithasol, yn chwilio am waith a chyfleoedd cymdeithasol eraill y tu allan i'r ardal. Mae'r grŵp oed hwn wedi dod yn fwyfwy symudol mewn blynyddoedd diweddar felly mae maint ac effaith y ffaith eu bod yn mudo allan wedi tyfu. Fel cyfartaledd deg mlynedd, mae'r grwpiau oed hyn yn cyfrif am 30% o bobl sy'n mudo allan.

Siart 1: proffil oed cyfartalog pobl sydd wedi symud i mewn i Ynys Môn, 2002/03 i 2011/12

Ffynonellau: data llif mudo mewnol a rhyngwladol, ONS

Mae'r anterth ym mhroffil oed pobl sy'n mudo i mewn yng ngrŵp oed 20-24 yn awgrymu bod rhai o'r bobl ifainc hyn yn dychwelyd i'r ardal wedi iddynt orffen eu haddysg uwch. Fodd bynnag, nid yw pawb sy'n gadael yn eu harddegau hwyr neu eu hugeiniau cynnar yn dychwelyd i'r ardal, ac mae hyn yn pwysleisio proffil oed hŷn na'r cyfartaledd y boblogaeth. Mae tua 670 o bobl yn y grwpiau oed 15-24 yn gadael Ynys Môn bob blwyddyn, a dim ond tua 510 sy'n symud i mewn.

Er bod mudo i mewn net o bobl yn eu hugeiniau i'w pedwardegau hwyr, nid yw'n cydbwysu'r golled net hon o oedolion ifainc, ac yn arwain at anghydbwysedd yn strwythur y boblogaeth.

Ceir chwydd mewn mudo i mewn yn y grwpiau oed cyn-ymddeol – y rheini sy'n 50 i 64 oed gyfwerth â thua 16% o bobl sy'n mudo i mewn. Yn y deg mlynedd diwethaf, mae mudo net yn y grŵp oed hwnnw wedi bod yn gynnydd blynyddol cyfartalog o 160 o bobl. Mae cynnydd mudo net llawer is yn y grŵp oed 65-69. Ar gyfartaledd, mae mudo i mewn a mudo allan yn fwy cytbwys o 70 oed ymlaen.

Noder: Mae sawl ffactor yn effeithio ar fudo na allwn eu rheoli ar lefel leol, megis polisi economaidd cenedlaethol neu dueddiadau cymdeithasol tuag at ymddeol i fyw dramor. Gall digwyddiadau nas ragwelwyd neu rai unwaith ac am byth hefyd gael effaith sylweddol ar fudo, megis y llif o fudwyr economaidd o Ddwyrain Ewrop a welwyd yn sgil cytundeb yr UE yn 2004 neu'r gostyngiad mewn mudo mewnol a rhyngwladol ar ôl y dirywiad economaidd yn 2008. Felly, rhaid bod yn ofalus wrth geisio dehongli tueddiadau mewn mudo.

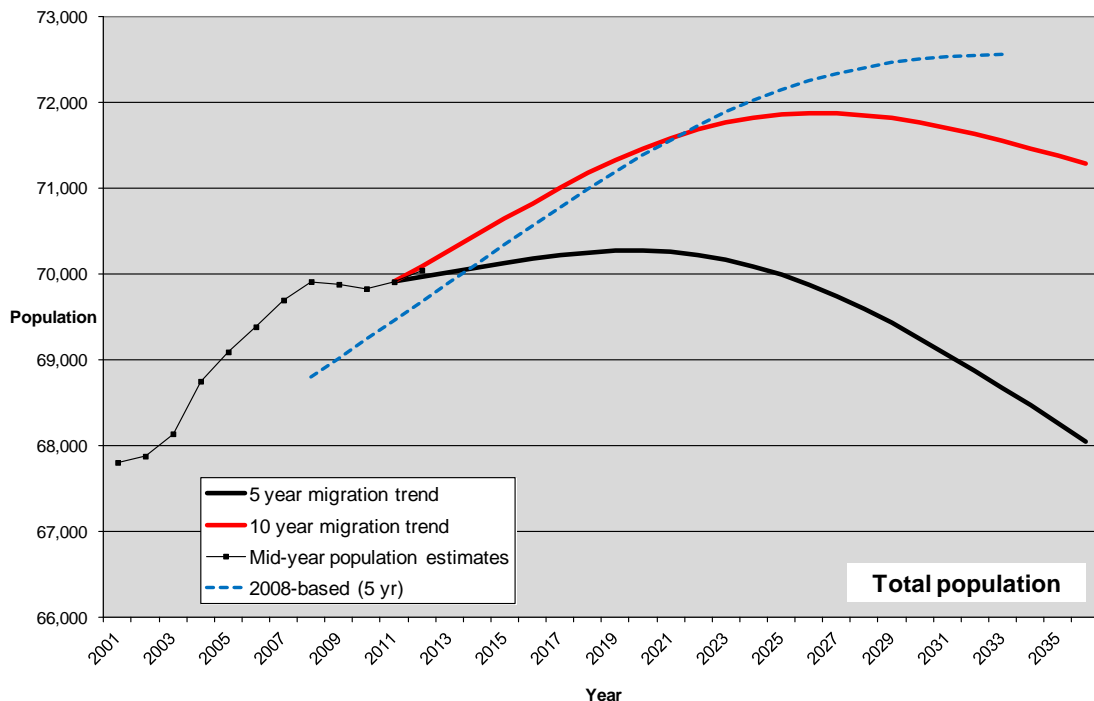
Yr hyn y mae'r rhagamcanion yn ei ddangos

Roedd y rhagamcanion poblogaeth, er eu bod yn dechrau ar fan uwch na'r rhagamcanion yn seiliedig ar 2008, yn dangos patrwm gwahanol iawn ar gyfer poblogaeth y dyfodol. Wedi cyfnod o dwf yn y boblogaeth, disgwyliwyd i gyfansymiau poblogaeth ddirywio yn yr 2020au – mae disgwyl iddynt ddechrau disgyn ar ôl 2026 ar gyfer y rhagamcaniad amrywiolyn tuedd deg mlynedd, a hyd yn oed yn gynt ar gyfer y prif ragamcaniad ac 2020 yw blwyddyn olaf y twf poblogaeth a ragfyneir.

Byddai'r strwythur oed sy'n heneiddio a'r duedd tuag at fudo allan net ymhlith grwpiau oed iau, fel y trafodir yn yr adran uchod, yn naturiol yn arwain at ddirywiad hir-dymor mewn ffigyrau poblogaeth.

Siart 2: cymharu rhagamcanion poblogaeth i Ynys Môn

Ffynonellau: amcangyfrifon poblogaeth canol-blwyddyn, ONS; rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2011 a 2008, Llywodraeth Cymru

Mae'r tabl isod yn dangos y gwahaniaethau rhwng y rhagamcanion yn seiliedig ar 2011 a'r rhagamcan swyddogol yn seiliedig ar 2008. Mae'n cymharu ar draws cyfnod 15 mlynedd, sef hyd gweithrediad y rhan fwyaf o gynlluniau datblygu.

Dros y cyfnod hwn (2011 i 2026) disgwylir i'r twf mewn niferoedd aelwydydd ac effaith y twf hwn ar anheddau fod llawer yn is nag a ragfynegydd mewn rhagamcanion blaenorol – rhagfynegydd twf o 11.3% yn 2008, ond mae rhagamcanion yn seiliedig ar 2011 yn awgrymu twf o ddim ond 2.9% ar gyfer y prif ragamcaniad (tuedd mudo pum mlynedd) a thwf o ddim ond 5.4% ar gyfer yr amrywiolyn tuedd mudo deg mlynedd. Golyga hyn bod y gofyn mynegol am anheddau ar gyfer y cyfnod 15 mlynedd yn disgyn yn sylweddol o gyfanswm o tua 3,880 yn 2008 i naill ai 990 (tuedd mudo pum mlynedd) neu 1,845 (tuedd mudo deg mlynedd) yn y rhagamcanion yn seiliedig ar 2011.

Tabl 2: gwahaniaethau rhwng rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2008 a 2011 ar gyfer Ynys Môn

Ffynonellau: Rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2011 a 2008, Llywodraeth Cymru

	Rhagamcanion aelwydydd LIC yn seiliedig ar 2011		Tuedd mudo pum mlynedd LIC yn seiliedig ar 2008
	Prif (tuedd mudo pum mlynedd)	Tuedd mudo deg mlynedd	
Nifer yr aelwydydd			
2011 (blwyddyn sylfaen)	30,655	30,655	31,482
2026 (cyfnod 15 mlynedd)	31,540	32,306	35,026
Newid 2011-26 (nifer)	885	1,651	3,544
Newid 2011-26 (%)	2.9%	5.4%	11.3%
Maint aelwydydd			
2011 (blwyddyn sylfaen)	2.254	2.254	2.182
2026 (cyfnod 15 mlynedd)	2.181	2.183	2.031
Newid 2011-26 (nifer)	-0.073	-0.071	-0.152
Newid 2011-26 (%)	-3.3%	-3.2%	-7.0%
Effeithiau posib ar anheddau			
Newid 2011-26 (nifer)	990	1,845	3,880
Newid 2011-26 (%)	2.9%	5.4%	11.3%
Rhagdybiaeth mudo			
Mudo net blynyddol (pobl)	40	165	206

Esbonio'r gwahaniaeth

Ailseilio'r amcangyfrifon poblogaeth

Y ffactor mwyaf wrth esbonio'r gwahaniaeth rhwng y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 a 2011 yw ailgalibro'r holl ddata wedi i ganlyniadau Cyfrifiad 2011 gael eu cyhoeddi. Roedd y rhagamcanion blaenorol yn dibynnu ar y newidiadau a welwyd rhwng Cyfrifiadau 1991 a 2001 er mwyn gosod eu rhagdybiaethau ynghylch cyfraddau twf aelwydydd.

Yn benodol, yn sgil Cyfrifiad 2011 ac amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn 2011, cawsom sail poblogaeth newydd ar gyfer rhagfynegi twf poblogaeth yn y dyfodol. Er mwyn cynhyrchu rhagamcanion poblogaeth, roedd gofyn i ni wybod sut wnaeth y boblogaeth newid bob blwyddyn rhwng 2001 a 2011. Roedd gofyn i ni wybod pa ran o dwf poblogaeth ddaeth o newid naturiol (genedigaethau a marwolaethau) a pha ran ddaeth o fudo.

Rhwng Cyfrifiadau 2001 a 2011, newidiodd tueddiadau a oedd wedi bod yn gymharol sefydlog ers sawl degawd. Dengys data newydd o Gyfrifiad 2011 fod twf y boblogaeth yn Ynys Môn yn uwch (+1.5%) na'r disgwyl a thwf aelwydydd yn is (-2.8%) na'r disgwyl. (Ffigyrau Cymru – poblogaeth +0.9%, aelwydydd -2.5%). Roedd y gwahaniaeth hyd yn oed yn fwy ar gyfer rhai grwpiau oed a mathau o aelwydydd o fewn y boblogaeth.

Yn sgil dadansoddi'r data newydd o'r Cyfrifiad, roedd posib i ddemograffwyr o'r Swyddfa Ystadegau Gwladol ac o fewn Llywodraeth Cymru:

- gynhyrchu cyfraddau ffrwythlondeb a marwoldeb yn seiliedig ar amcangyfrifon poblogaeth sydd wedi'u cywiro, fel y gallwn wneud rhagfynegiadau ynghylch genedigaethau a marwolaethau'r dyfodol. Mae'r cyfraddau wedi newid yn sylweddol gan eu bod yn cael eu cyfrifo yn erbyn sail poblogaeth wahanol iawn. Yn benodol, mae cyfraddau ffrwythlondeb yn helpu i ragfynegi faint o blant fydd yn cael eu geni yn y dyfodol, ac os yw'r rhain yn anghywir gall cyfres o ragamcanion ragfynegi'r boblogaeth yn y grwpiau oed iau yn sylweddol rhy isel neu rhy uchel.
- edrych ar dueddiadau mudo (cyfansymiau ac yn ôl oed/rhyw) i benderfynu pa ragdybiaethau i'w gwneud ynghylch tueddiadau mudo'r dyfodol. Fe wnaeth cyfansymiau mudo a strwythur oed y proffil mudwyr newid yn sylweddol, gan mai cam-amcangyfrif mudo oedd un o'r prif resymau am y diffyg cydweddu rhwng Cyfrifiad 2011 a'r hen amcangyfrifon poblogaeth canol-blwyddyn a roliwyd ymlaen. Os ydym yn defnyddio'r data mudo anghywir yn y model rhagamcanion, bydd lefelau twf wedi'u hystumio'n fawr.

Fe wnaeth y rhain a dadansoddiadau eraill arwain at ailgalibro'r holl ddata a ddefnyddiwyd i gynhyrchu amcangyfrifon a rhagamcanion poblogaeth ac aelwydydd. Ynghyd â chyfraddau ffrwythlondeb/marwoldeb a thueddiadau mudo, adolygwyd y ffigyrau cyfansoddiad aelwydydd a phoblogaeth sefydliadol hefyd. Roedd rhai elfennau o newid yn fwy arwyddocaol nag eraill i Ynys Môn – yn benodol newidiadau i dueddiadau mudo a newidiadau i faint cyfartalog aelwydydd – ac ymchwili'r rhain yn fanylach isod.

Newidiadau mudo

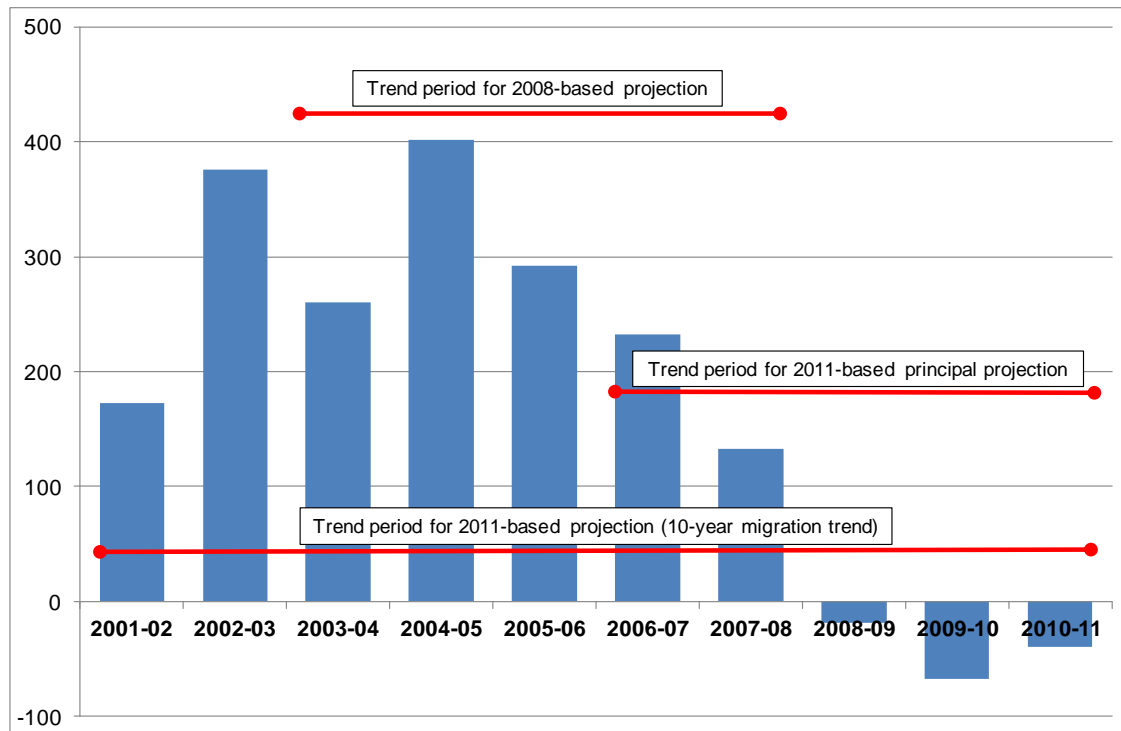
Mae'r gwahaniaeth rhwng y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 a 2011 yn rhannol oherwydd newidiadau i elfen poblogaeth y rhagamcanion aelwydydd, yn benodol tueddiadau mudo gwahanol. Mae mudo yn gydran gyfnewidiol iawn o newid poblogaeth a gall godi a gostwng yn sylweddol o flwyddyn i flwyddyn. (Gweler y llinell waelod yn nhabl 2 uchod).

Mae'r prif ragamcaniad newydd yn seiliedig ar 2011 ar sail tuedd mudo pum mlynedd ac yn edrych ar y cyfnod rhwng 2006/07 a 2010/11 – roedd pedair o'r pum mlynedd o fewn y cyfnod hwnnw yn flynyddoedd o ddirywiad economaidd a arweiniodd at lefelau llawer is o fudo nag a welwyd mewn blynyddoedd blaenorol. Ar gyfer pedair o'r blynyddoedd hyn, gwelodd Ynys Môn fudo allan net (mwy o bobl yn gadael yr ynys nag oedd yn symud yno i fyw). Y ffigur mudo blynyddol cyfartalog a gyfer y cyfnod pum mlynedd oedd +40.

Cymerodd y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 duedd o 2003/04, a oedd yn bennaf yn dal i fod yn gyfnod o ehangu mudo economaidd, wedi i'r gwledydd A8 gael eu derbyn i'r Gymuned Economaidd Ewropeaidd. Y ffigur mudo blynyddol cyfartalog ar gyfer y cyfnod pum mlynedd oedd +206 – dros bum gwaith yn uwch na'r ffigur yn seiliedig ar 2011.

Siart 3: mudo net blynyddol i Ynys Môn, yn dangos y cyfnodau tuedd a ddefnyddiwyd yn rhagamcanion poblogaeth Llywodraeth Cymru

Ffynonellau: Rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2011 a 2008, Llywodraeth Cymru

Cymerodd y rhagamcaniad tuedd deg mlynedd yn seiliedig ar 2011 gyfnod hwy, a arweiniodd at duedd gyfartalog oedd rhywle rhwng lefelau uchel mudo a welwyd yn 2003/04-2007/08 a'r gostyngiad mewn mudo a welwyd rhwng 2006/07-2010/11, a

wnaeth y natur amrywiol a welwyd dros y cyfnodau byrrach yn fwy cyfartal. Y ffigur mudo blynyddol cyfartalog a gyfer y cyfnod deg mlynedd oedd +165.

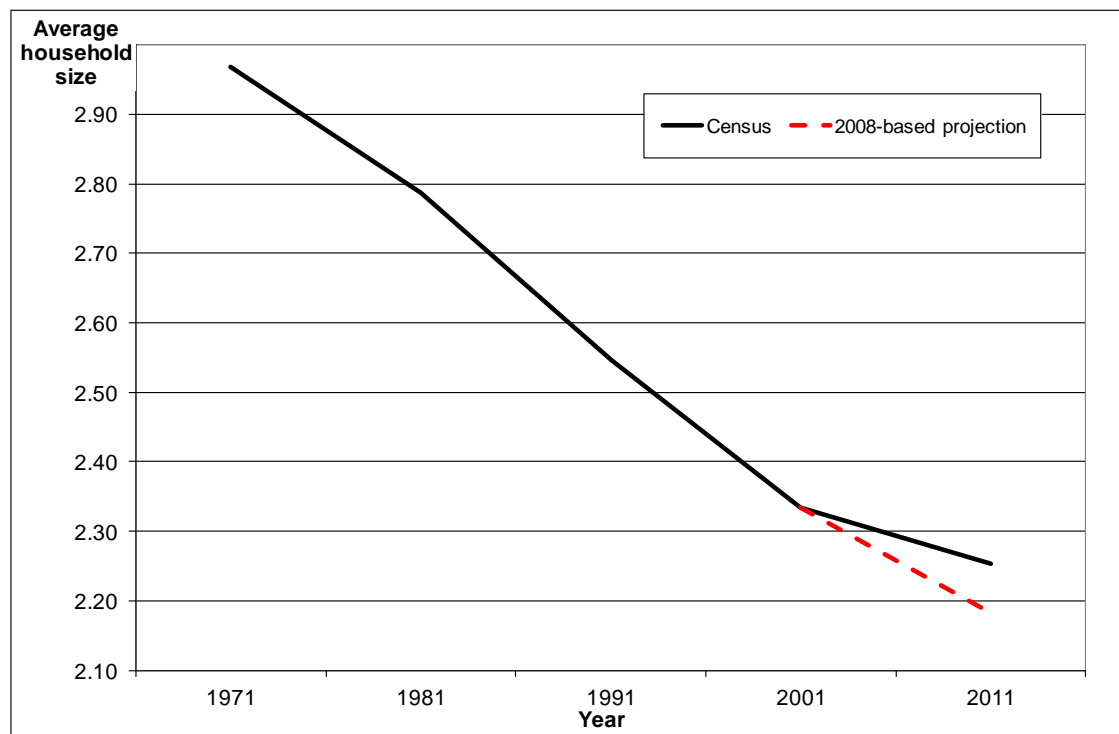
Cafwyd hefyd peth mân addasiadau i'r cyfansymiau mudo a strwythur oed y boblogaeth o fudwyr ar ôl ailseilio'r amcangyfrifon poblogaeth canol-blwyddyn, a fydd wedi cael effaith ar ffrwythlondeb a marwoldeb (ac felly cyfansymiau poblogaeth y dyfodol). Fodd bynnag, mae rôl llawer llai i'r newidiadau hyn wrth esbonio'r gwahaniaethau rhwng y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 a 2011 na dewis y cyfnod tuedd.

Maint aelwydydd

Daeth yr effaith fwyaf o ddata'r Cyfrifiad a oedd wedi'i ailgalibro o'r gwahaniaeth rhwng maint aelwydydd a ragfynegydd a'r hyn a welwyd yn 2011.

Siart 4: newid mewn maint cyfartalog aelwydydd yn Ynys Môn, 1971-2011

Ffynonellau: Cyfrifiad poblogaeth; rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2008, Llywodraeth Cynulliad Cymru

Mae cyfradd y newid mewn maint cyfartalog aelwydydd wedi bod yn disgyn ers dechrau cadw cofnodion. Fodd bynnag, wedi sawl degawd o ostyngiad llinellol fwy neu lai, rhwng 2001 a 2011 fe wnaeth cyflymder y duedd am i lawr arafu'n sylweddol. Golyga hyn bod llai o aelwydydd wedi'u ffurfio nag a ragfynegydd gan ragamcanion 2008 – hynny yw, roedd maint cyfartalog aelwydydd yn fwy na'r disgwyl, felly roedd llai o aelwydydd yn ffurfio nag a ragwelwyd o dueddiadau'r gorffennol.

Mae'r siart uchod yn dangos maint y newid yn y duedd linellol yr oedd y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 wedi'i pharhau. Mae data 2011 yn dangos bod cyfradd y newid yn amlwg yn arafu.

Mae newidiadau mewn lefelau poblogaeth sefydliadol hefyd yn esbonio rhai o'r gwahaniaethau yn y rhagamcanion. Er mai cyfradd fechan o'r boblogaeth gyffredinol ydyw, roedd nifer y bobl mewn sefydliadau cymunedol yn 2011 22% yn uwch nag yn 2001, sy'n cael effaith ar y nifer o bobl sydd ar gael i ffurfio aelwydydd. Roedd y duedd flaenorol tuag at ostyngiad yn y boblogaeth sefydliadol. Ledled Cymru, mae'r cynnydd hwn yn bennaf yn sgil y cynnydd mewn poblogaeth myfyrwyr, ond nid yn Ynys Môn serch hynny, lle mae'r twf mewn poblogaeth sefydliadol mewn grwpiau oed hŷn.

Beth achosodd y newid sylfaenol mewn tueddiadau maint aelwydydd?

Roedd cyfradd twf aelwydydd llai yn arafach nag a ragfynegwyd mewn rhagamcanion blaenorol. Mae hyn oherwydd bod:

Llai o bobl ifainc nag a ragfynegwyd yn gadael cartref y teulu ac yn ffurfio'u haelwydydd eu hunain. Yn aml, mae hyn oherwydd na allant fforddio gwneud hynny, gan fod prisiau tai (i'w prynu a'u rhentu) wedi cynyddu gymaint dros y 10-15 mlynedd diwethaf. Mae mwy o'r rheini sydd yn gadael cartref eu rhieni yn rhannu gydag oedolion eraill nad ydynt yn perthyn iddynt yn hytrach na sefydlu eu cartrefi eu hunain.

Llai o bobl nag a ragamcanwyd yn byw ar eu pennau eu hunain neu mewn aelwydydd bach yn sgil teuluoedd yn gwahanu. Maen nhw naill ai'n rhannu gydag oedolion eraill nad ydynt yn perthyn iddynt, neu'n symud yn ôl i gartref eu rhieni. O ganlyniad, roedd cyfraddau twf mewn aelwydydd un person ac aelwydydd rhiant sengl yn llawer llai rhwng 2001 a 2011 na rhwng 1991 a 2001.

Cyfraddau marwolaeth i ddynion wedi lleihau. Disgwylid i lawer o'r twf mewn aelwydydd person sengl ddod o dwf mewn menywod hŷn yn byw ar eu pennau eu hunain ar ôl marwolaeth eu partneriaid. Gan fod dynion yn byw'n hirach, mae niferoedd yr aelwydydd sydd wedi'u ffurfio o fenywod sengl hŷn ar eu pennau eu hunain yn llai nag a ragfynegwyd.

Yn gyffredinol, mae cyfanswm nifer yr aelwydydd o 5+ o bobl yn parhau i ostwng, ond ar gyfradd arafach nag a ragfynegwyd yn flaenorol. Mae hyn oherwydd bod:

Mwy o aelwydydd ble mae plant sy'n oedolion yn byw gyda'u rhieni. Mae hyn ar gyfer plant sydd erioed wedi gadael cartref/sydd wedi dychwelyd i gartref y teulu ar ôl addysg uwch, ac oedolion sy'n symud yn ôl i mewn at eu rhieni ar ôl tor-perthynas, gan na allant fforddio sefydlu eu cartref eu hunain. Nis gwyddir a yw hyn yn duedd barhaus, ynteu'n ganlyniad dros dro i ffactorau economaidd (megis y cynnydd sylweddol mewn prisiau tai a welwyd dros y degawd diwethaf a dirywiad economaidd 2007/08).

Mwy o aelwydydd o oedolion nad ydynt yn perthyn. Yn Ynys Môn, mae'r rhain yn bennaf yn aelwydydd o oedolion ifainc, yn cynnwys aelwydydd o fyfyrwyr. Mewn ardaloedd ble cafwyd lefel uchel o fudo i mewn rhyngwladol, gall y cynnydd mewn aelwydydd mwy hefyd fod oherwydd maint teuluoedd mwy o fewn rhai grwpiau ethnig neu oherwydd bod mudwyr economaidd ifainc yn rhannu tai. Fodd bynnag, nid yw hon yn duedd sydd wedi cael effaith sylweddol yn Ynys Môn.

Cymysgedd tai – tueddiadau'r dyfodol

Mae'r siart isod yn dangos y gwahaniaethau rhwng gwneuthuriad cyfredol aelwydydd yn ôl maint a'r gymysgedd a ragfynegir yn 2026. Er bod yr hen ragamcanion a'r rhai newydd yn dangos cyfran uwch o aelwydydd llai erbyn 2026 a gostyngiad mewn aelwydydd mawr, fe wnaeth y rhagamcanion yn seiliedig ar 2008 sydd bellach wedi'u disodli, ragfynegi twf cyflymach ar gyfer aelwydydd llai a gostyngiad mwy ar gyfer aelwydydd mawr.

Fodd bynnag, yn gyffredinol mae'r duedd yn parhau tuag at fwy o aelwydydd bach a llai o aelwydydd mawr yn y dyfodol, ond mae'r twf ar raddfa arafach nag a ragfynegwyd yn y gorffennol.

Er gwaetha'r arafu mewn cyfraddau twf, disgwylir i aelwydydd bach gyfrif am y rhan fwyaf o gynnydd y dyfodol mewn niferoedd aelwydydd, yn enwedig mewn aelwydydd un person, aelwydydd sydd wedi'u ffurfio o ddau o bobl heb blant, ac aelwydydd rhiant sengl. Disgwylir i nifer a chyfran yr aelwydydd sydd â phedwar neu bump neu fwy o bobl ddisgyn yn gyffredinol, ond bydd aelwydydd mawr sydd wedi'u ffurfio o oedolion yn unig yn cynyddu.

Siart 5: cymysgedd tai, 2011 a 2026

Ffynonellau: Rhagamcanion aelwydydd yn seiliedig ar 2011 a 2008, Llywodraeth Cymru

